

IN MEMORIAM

Búcsú Kiss Istvántól (1926–2004)

Kedves gyászoló család és végtisztességet tevő gyülekezet!

Engedjék meg, hogy az Erdélyi Múzeum-Egyesület és az EME Akadémiai Testület nevében végbúcsút vegyek Kiss Istvántól, a tudóstól és baráttól.

2004. december 2-től kezdve egy emeritus professzorral és kiváló kutatóval kevesebb ember lépi át a Farkas utcai egyetem küszöbét.

Felfelé ívelő életpályája a szatmári szülőháztól a legmagasabb értelmiségi kitüntetésnek számító akadémiai tagságig vezetett. A kiváló diák kivételes szellemi adottságokkal kezdte meg főiskolai éveit az egykori Bolyai Tudományegyetemen, és azok birtokában került az erdélyi ifjú népi értelmiséget tömörítő Móricz Zsigmond Kollégiumba. A várakozásoknak megfelelően 1950-ben érdemdiplomával végezte el az egyetem biokémiai szakát, és 1960-ban a közös egyetemen szerzett doktorátust.

Munkásságát a kolozsvári gyógyszergyár kutatójaként kezdte, 1952-től pedig a Bolyai Tudományegyetemre nevezték ki, az intézmény megszűntetése után a Babeş–Bolyai Egyetemen oktatott. Egyetemi évei alatt tudományos érdemei és szervezőkészsége alapján nyolc évig az egyetem Biológia–Földrajz–Geológia fakultásának dékáni tisztségét töltötte be. Hosszú időn keresztül pedig a Studia biológiai sorozatának főszerkesztőjeként dolgozott. Élete nagy értékű vonulata volt az a szívós, évekig tartó küzdelem, amelynek során megvédelmezte tanszéke régi helyiségeit tanszéke számára, ahol az EME gyűjteményeinek egy részét is őrzik. Akkoriban, amint maga mondta: pusztá forradalmi romantikából, dékán lévén, hosszú éveken át nem tett előterjesztést régóta időszerűvé vált saját előadótanári előléptetésére. Pályája rajzához tartozik, hogy a professzori címet is csak negyvenévi egyetemi oktatói munka után kapta meg, 1990-ben.

Kiss István számára azonban nem a rang volt az irányadó, hanem szakmája hűséges szolgálása és fáradhatatlan művelése. Ha másfél évszázaddal ezelőtt egyik nemzetközileg elismert tudósunkat aszkétikus munkájáért egyik itthoni vetélytársa magánbeszélgetésben „fanatikus boldognak” és „eszelsnek” nevezte, elődje jellemvonásaihoz közel állott a most már halott barátunk is. A törhetetlen akarattal és az életereje végső határáig, önfeláldozással és szenvedélyes odaadással folytatott munkája révén joggal sorolható a vérbeli kutatók közé. A családi háttér, felesége megértése és az általa folytatott munka, hogy a természet megszerettetésére nevelje a legifjabb nemzedéket, kedvező légkört teremtett, és még jobban összekovácsolta mindkettőnkben az együvé tartozás érzését, tudós barátunkban pedig tovább szilárdította a munkája értelmébe vetett hitet. Szent kötelességnek tekintett munkaszeretetét továbbviszi szeretett orvosnő leánya.

A szakemberek, munkatársak szóltak tudományos tevékenységéről, magunk csak párszavas összegezésre szorítkozunk. Világosan kiderült, hogy választott munkaterületén, a talaj mikrobiológiája és enzimológiája kutatásában ért el kiemelkedő eredményeket. Először Csapó József *Talajtanának* idevágó fejezetét írta meg, majd részben egymagában, részben munkatársaival karöltve dolgozott és közölt. 2003-ban és 2004-ben két könyve jelent meg az a Sapientia EMTE kiadásában. Megadatott számára az az elégtétel és öröm, hogy utolsó munkáját még életében megláthatta, két héttel azelőtt, hogy hosszas és kegyetlen betegsége kiütötte volna kezéből a tollat. A tudománytörténet túlzás nélkül elmondhatja róla, hogy szakmájában úttörő munkát végzett, mikor a világon elsőként megalkotta művét a talajok enzimológiájáról.

Értékkeremtő munkássága summájához tartozik, hogy Romániában őt, Hollandiában pedig két könyve látott napvilágot, és két egyetemi jegyzettel segítette diákjait, akiket hivatástudatra és igényességre nevelt. Romániában és Magyarországon, Német- és Franciaországban, Hollandiában és Oroszországban egyaránt publikált, sőt kontinensünkön túl, Amerikában is. Szaktanulmányainak száma meghaladja a 200-at. Kivételes tehetségét dicséri, hogy több nyelven közölt. Annál inkább, mert magyar anyanyelvén és a románon kívül ismerte nemcsak a nemzetközi tudományosságban elfogadott nyugati nyelveket és az orosz, hanem megtanult latinul, sőt görögül is. Mindez valamennyire érzékelteti tudományos személyiségének egészen kivételes voltát. Széles körű nyelvismerete biztosította számára a nemzetközi szellemi körforgalomba való bekapcsolódás lehetőségét. Amit azzal is szolgált, hogy mintegy 70, főleg más országban lakó tudóssal volt összekötésben, küldött és kapott könyveket és különlenyomatokat, vállalva az azzal járó anyagi áldozatot is. Kapcsolatai révén és a legfrissebb információs anyag birtokában tehetsége nagy teljesítményre jogosította fel s tette lehetővé számára a sokak által hangoztatott, de a Kiss István esetében ténylegesen elért világszínvonalat.

A korunkban felértékelődőben lévő szellemi teljesítményére méltán tette fel a koronát az a tény, hogy 1993-ban a Magyar Tudományos Akadémia külső tagjává választották.

Szeme lehunyásával egy valóban nagy tudományos személyiség életére tett pontot a halál. Úttörő eredményei azonban biztosítják számára a túlélést, tudósi alkata és lelkilete pedig valamennyiünk számára példaértékű.

Drága Pista barátunk, nyugodj békében! Adjon örök nyugodalmat számodra az anyaföld, amelyet olyan szeretettel tanulmányoztál. Barátaid és kollégáid híven megőrzik emlékedet! Tudományos teljesítményed a biztosíték rá, hogy nem éltél hiába.

Csetri Elek